

Onderzoek naar ruimtelijke oriëntatie nuanceert vooroordeel sekseverschillen

Ook vrouwen weten de weg

Mannen hebben een beter oriëntatievermogen dan vrouwen. Maar dat geldt niet altijd. In bepaalde omstandigheden is er geen verschil merkbaar.

DOOR MALOU VAN HINTUM

Mannen kunnen zich makkelijker oriënteren, vrouwen weten beter waar de onderbroeken en de handdoeken liggen. Waar of niet waar? Waar, zegt cognitief psychologe Maartje de Goede, die onlangs in Utrecht promoveerde met een onderzoek naar sekseverschillen in ruimtelijke vaardigheden. "Sommige mensen vinden het niet politiek correct om sekseverschillen te onderzoeken. Maar verschillen tussen mannen en vrouwen zijn er nu eenmaal, zeker op dit gebied. Al zijn ze wel minder eenduidig dan meestal wordt gedacht."

Wie zegt dat mannen altijd beter scoren op het vlak van ruimtelijke taken overdrijft, vindt De Goede, die haar proefschrift de titel *Gender Differences in Spatial Cognition* meegaf. "Heel wat onderzoeken omvatten klassieke taken die voordelig uitpakken voor mannen en bevestigen zo de bestaande opvattingen. Het zijn pen-en-papiertests die ver afstaan van de dagelijkse realiteit, die veel complexer is en waarin allerlei factoren een rol spelen: werkgeheugen, het bepalen van richtingen, het vermogen om afstanden in te schatten."

Strategie

De Goede liet in een van haar onderzoeken de proefpersonen in een virtuele wereld bewegen. Nog altijd een vereenvoudigde versie van de werkelijkheid, maar wel een die meer te maken heeft met onze dagelijkse vaardigheden dan bijvoorbeeld een mentale rotatietest (waarbij men driedimensionale blokjesfiguren met elkaar moet vergelijken door ze mentaal te roteren), vaak gebruikt om iemands ruimtelijke vaardigheid te testen.

De psychologe ontwierp verschillende routes in een virtuele omgeving en manipuleerde de aanwezigheid van herkenningspunten. In de testfase moesten de proefpersonen de geleerde routes opnieuw afleggen. Daarbij bleven in het ene geval de herkenningspunten zichtbaar, in het andere geval waren ze weggehaald.

Mannen hadden er minder last van als de herkenningspunten waren verdwenen. Ze maakten minder fouten dan de vrouwen. Maar dat gold alleen als er in het begin herkenningspunten waren geweest. Als die al in de leerfase ontbraken, scoorden mannen en vrouwen in de testfase even goed.

"Daaruit kun je opmaken dat vrouwen en mannen bij deze taak een voorkeur hebben voor verschillende strategieën", stelt De Goede. "Vrouwen gaan vooral af op landmarks (oriëntatiepunten), mannen gebruiken eerder afstanden en richtingen. Vrouwen zijn dus in het nadeel als ze onverwacht hun strategie niet kunnen toepassen."

Wandelend cliché

Voor feministen die betogen dat vrouwen, ook op vlak van ruimtelijke vaardigheden, niet voor mannen moeten onderdoen. Alleen maar een kwestie van ervaring en oefening, van culturele vorming dus? Dat is net iets te kort door de bocht, meent De Goede. "Alleen in sommige gevallen lijkt ervaring het sekseverschil te compenseren. We hebben onderzocht of mensen die in Utrecht wonen daar goed de weg

FOTO CORBIS

weten. Toen hen werd gevraagd afstanden met verschillende beginlocaties met elkaar te vergelijken, was er in de ervaren groep geen verschil tussen mannen en vrouwen. Maar in de groep met weinig ervaring deden de mannen het beter."

Ervaring kan dus wel verschil maken, maar niet altijd. Toen vrouwen en mannen een zogenaamde relatiepositietaak moesten uitvoeren – ze moesten daarbij aangeven of drie Utrechtse locaties ten opzichte van elkaar goed waren weergegeven – deden de mannen het beduidend beter dan de vrouwen. De Goede: "Ervaring had hier geen enkel effect."

De psychologe wil daar wel nog een zaak aan toevoegen. In dit soort onderzoek moeten de taken niet alleen goed worden uitgevoerd, maar ook altijd zo snel mogelijk. Vrouwen die meer tijd krijgen, presteren beter. De Goede: "Mentale rotatie is typisch zo'n taak waar mannen beter op scoren. Maar uit onderzoek blijkt dat als je mensen laat oefenen, vrouwen het na vijftien tot twintig minuten even goed doen."

Ze grinnikt. "Als onderzoeker kan ik dit niet zeggen, maar als privépersoon merk ik dat mensen die er slecht in zijn het gewoonweg niet kunnen. Wat dat betreft ben ik zelf ook een wandelend cliché. De enige reden waarom ik het wel kan, is omdat ik die plaatjes na honderd keer wel herken."

Voordeel van de twijfel

De Goede vindt haar onderzoek vooral interessant omdat de sekseverschillen meer inzicht kunnen geven in de verschillende cognitieve componenten die bij vaardigheden betrokken zijn. "Als je die verschillen

MAARTJE DE GOEDE
(COGNITIEF PSYCHOLOGE):
Mannen gebruiken afstand en richting, vrouwen gaan af op herkenningspunten

zou kunnen relateren aan verschillen in het brein, zou dat ook meer inzicht kunnen geven in bepaalde hersenfuncties."

"Er moet meer onderzoek worden verricht naar verschillen tussen individuen en naar verschillen bij individuen – denk bijvoorbeeld aan de invloed van de maandelijke cyclus – en naar de invloed van het moment van de dag", aldus De Goede.

Wat de dagelijkse praktijk betreft, meent de psychologe dat de moderne navigatieapparatuur al goed inspeelt op de sekseverschillen. Verder lijkt het voorlopig een goed idee om mannen bij het bepalen van de route in een vreemde omgeving het voordeel van de twijfel te gunnen. De Goede: "Bedenk daarbij wel dat groepsgemiddelden niets zeggen over de capaciteiten van de individuele man naast je. Misschien heeft hij het toch verschrikkelijk mis."

VROUWEN WETEN WAAROM Sabine Clappaert staat stil bij het concept 'vrouwvriendelijke porno'

Seks begint tussen de oren, porno ook

Het scheelde vorige maand niet veel of we hadden een pornofilm met de groeten van de Belgische regering. Niet zomaar een ordinaire pornofilm, maar een die gemaakt zou worden onder het waakzame oog van het ruimdenkende überhipsterduo StuBru-Murielle Scherre. Kwestie van het concept 'porn for the people, by the people' een moderne, vrouwvriendelijke touch te geven. Het moest het volk aanspreken, want ze hadden toch een pak koppels nodig die bereid waren om voor het oog van de camera de liefde te komen bedrijven in de VRT-studio's.

Brave porno zou het niet worden, verzekerde Scherre ons. Want brave porno is niet echt een eerlijk concept. En dan hebben we het nog niet over de lage kijkcijfers die brave porno zou opleveren. Close-ups moesten we ook niet verwachten, vervolgde Scherre in haar interview op StuBru. Neen, "eerlijke seks". Seks zoals in het echt, met de nadruk op de gezichten van mensen die aan het neuken zijn, dat zou het worden. Want Vlaanderen snakte naar pornografische realiteit. Een realiteit

waarin een vrouw zich kan vinden, althans volgens de bedenkers van het concept.

Realistische, vrouwvriendelijke porno. Wat is dat dan? Pornoplattjes met een verhaallijn? Expliciete seks in een stijlvol decor met schemerlicht? Of porno waarin de man als centraal lustobject figureert? Neen. Ik betwijfel sterk of een verhaal met goed belichte seksscènes in een stijlvol decor mij als vrouw meer zou boeien. Zelfs al speelt een naakte, krullende en hijgende Jude Law de hoofdrol. Laat het duidelijk zijn: in zo'n definitie van vrouwvriendelijke porno geloof ik niet.

Seks begint tussen de oren, luidt het gezegde. Seks boeit en intrigeert eerst ons brein voor het zich een weg baant naar andere lichaamsdelen. Zo ook porno. Met of zonder close-ups. Met of zonder stijlvol decor. Met of zonder Jude Law.

In het seksuele vinden we, net als in het culinaire, een eindeloos smörgåsbord van keuzes: van McDonald's tot El Bulli. McDonald's verslinden we snel en zonder veel aandacht, terwijl een etentje in El

Bulli een *mindfuck* van je welste is die dagen blijft nazinderen. En beide kunnen weleens deugd doen, niet?

Vrouwvriendelijke porno is volgens mij niets meer of minder dan porno die ons op een specifiek moment intrigeert. Soms is het een snelle hap, soms een zeven-

Ik betwijfel sterk of een verhaal met seksscènes in een stijlvol decor mij als vrouw meer zou boeien. Zelfs al speelt een naakte, krullende en hijgende Jude Law de hoofdrol

gangenmenu. Het is altijd porno die ons dwingt om te blijven kijken, terwijl ze het sluimerende dier in ons wakker maakt. Vaak is intrigerende porno geen voor de hand liggende porno. Niet makkelijk verteerbaar, integendeel.

Onlangs ontdekte ik enkele jonge pornoregisseuses die, wat mij betreft, vrouwvriendelijke porno maken. Geen platte porno, welteverstaan, maar porno die ook vrouwen kan intrigeren. Porno die het aandurfte om de seksualiteit van de vrouw te verkennen buiten de stereotiepe

rollenpatronen. Porno die ons doet nadenken over wie we als vrouw zijn, over waar onze seksualiteit begint en eindigt, over hoe we onszelf definiëren. Porno die ons confronteert met vaak zelf opgelegde grenzen, die ons uitdaagt om onverkend

terrein te betreden. Porno die ons een spiegel voorhoudt en ons een vrouw toont die we misschien niet (willen) kennen, maar die toch voor een stuk in elk van ons schuilt.

Ik heb bewondering voor Jennifer Bell, Estelle Joseph, Emilie Jouvett en Majo Pulido. Jong, vrouw, mooi, pornografe en kunstenaar. Je moet het maar durven om voortdurend de confrontatie aan te gaan met jezelf, je omgeving en de maatschappij. Ik beken: ik vind hun werk niet altijd even mooi of opwindend. En vaak draai ik mijn hoofd met gloeiende, rode oortjes beschaamd weg. Hun werk valt niet altijd binnen de regelgeving van de middenstand. Het is meestal confronterend, vaak intrigerend en soms opwindend. En dat allemaal zonder overheidsgeld, zonder gelijk te willen halen of ons met een voorgekauwde definitie van realistische seks om de oren te slaan. Deze dames vinden dat het volk maar zelf moet beslissen wat porno kan inhouden. Dat het zelf moet beslissen wat realistisch, mooi en sexy is. En dat, beste lezer, is zoveel opwindender.